

ПРАВОВА ПРИРОДА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Європейський Союз за час свого існування проявив себе як унікальне міжнародне об'єднання, яке поєднує у собі риси як міжнародної організації, так і суб'єкту «*sui generis*» [1]. Існує декілька концепцій розуміння правової природи ЄС: «міжурядова» концепція – як міжнародна організація; концепція міждержавного утворення особливого характеру – як федерація або конфедерація, як об'єднання особливого роду.

Інституційна система ЄС є досить своєрідною і не схожою ані на організаційну структуру класичних міжнародних міжурядових організацій, ані на систему внутрішнього державного апарату, з його поділом на законодавчу, виконавчу та судову гілки влади [2].

Основні ознаки міжнародних організацій, які реалізуються в ЄС:

1. Міжнародні міжурядові організації утворюються і діють згідно установчого акту, який має статус міжнародного договору, де визначаються цілі і принципи її діяльності, їх повноваження, привілеї, структура органів тощо. ЄС також заснований згідно міжнародного договору, однак він був укладений на основі і для розвитку вже існуючих організацій – ЄОВС, ЄЕС та Євратом.

---

¹ Студент 5 курсу факультету адвокатури Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

2. Членами міжурядової організації можуть бути лише держави. Однак, членами ЄС можуть бути лише держави, які відповідають встановленим критеріям (усвідомили «історичне значення припинення роздільності європейського континенту», необхідність «розвитку європейської інтеграції» тощо).

3. Необхідною умовою функціонування міжнародних міжурядових організацій є наявність органів, які мають право приймати рішення з їх компетенції. Що стосується органів ЄС, їх рішення є обов'язковими для держав-членів. Тобто, ці органи мають статус «наднаціональних» по відношенню до національних органів держав членів.

4. Кожна міжнародна міжурядова організація наділяється певним набором повноважень, що закріплені в установчих договорах, та прив'язана до цілей її діяльності. Щодо ЄС, то коло питань, які входять до його виключної компетенції, постійно розширюється [3].

ЄС має ряд ознак федерації, серед яких: єдина територія без внутрішніх кордонів, єдине громадянство, єдність цілей у різних сферах суспільного життя, спільна політика, встановилися загальні принципи організації та діяльності ЄС та щодо його держав-членів, вищі законодавчі, виконавчі та судові інстанції на рівні Союзу, існує розподіл владних повноважень між органами Євросоюзу і утворюючими його державами, наднаціональні органи мають повноваження приймати як рекомендаційні, так і імперативні рішення, рішення органів ЄС мають обов'язкову силу без додаткового затвердження їх державами-членами, ЄС має єдиний бюджет, загальну валютну систему і єдину валюту (за деяким винятком) [4; 5].

Однак, ЄС не можна назвати федерацією й через те, що у нього відсутня одна з найголовніших її ознак: у федеративній державі її суб'єкти є невід'ємними складовими самої держави і наділені лише окремими суверенними правами, а держави-члени ЄС є абсолютно самостійними і володіють повним суверенітетом [6].

До типових рис конфедерації належать – об'єднання здійснюється заради досягнення певних цілей; зберігається суверенність держав і досить високий ступінь їх самостійності; правовою основою союзу є міжнародний договір [4]. Але, на відміну від конфедерації, яка створюється на певний проміжок часу для задоволення чітко визначених цілей, ЄС не є тимчасовим утворенням, його існування не припиниться після досягнення певної мети, оскільки цього не передбачено договором про його

створення. Цілі та завдання ЄС є не конкретними, а динамічними. Крім того в конфедерації не існує єдиного громадянства, валюти, які притаманні ЄС [6].

Як організація особливого роду ЄС характеризують як інтеграційне утворення наднаціонального характеру, який проявляється в діяльності інститутів ЄС та механізмі прийнятті рішень. Наднаціональна влада є ієрархічно вищою порівняно з державною владою, вона є незалежною від держав-учасниць організації, її волевиявлення має примат і пряму дію на території держав-учасниць. Інституційними носіями наднаціональності в Європейському Союзі виступають Комісія, Європейський парламент і Суд ЄС [7].

ЄС є унікальним утворенням, що ґрунтується на поєднанні двох різних і водночас взаємодоповнюючих типів міждержавного співробітництва – міжнародної організації та наддержавного об'єднання. Це особливий вид міжнародно-правових об'єднань, в якому суверенітет його держав-членів суттєво обмежений, а його правова природа носить змішаний, комплексний характер. ЄС є складним міждержавним об'єднанням інтеграційного типу, яке, набуваючи окремих рис міжнародної організації, федерації та конфедерації, конститується як наднаціональна організація влади.

Література:

1. Комарова Т. В. Практика Суду Європейського Союзу щодо приєднання ЄС до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод / Т. В. Комарова // Актуальні проблеми сучасного міжнародного права: зб. наук. ст. за матеріалами I Харк. міжнар. прав. читань, присвяч. пам'яті проф. М. В. Яновського і В. С. Семенова, Харків, 27 листоп. 2015 р.: у 2 ч. – Харків, 2015. – Ч. 1. – С. 135–144.
2. Комарова Т. В. Юрисдикція Суду Європейського Союзу. Монографія. – Х.: Право, 2010. – 360 с.
3. Хоббі Ю. С. Правова природа Європейського союзу: проблема визначення // Держава і право. Вип. 47. – 2010. – С. 590–595.
4. Палсева Ю. С., Григорченко Д. Безпрецедентний феномен Європейського Союзу щодо юридичної форми // Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Юридичні науки». – № 1 (6). – 2015. – С. 83–90.
5. Яковюк І. В. Правові основи європейської інтеграції та її вплив на державно-правовий розвиток України: дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.01; 12.00.11 / І. В. Яковюк. – Х., 2014. – 474 с.

6. Швед В. С. Правова природа Європейського Союзу / В. С. Швед // Міжнародні читання присвячені пам'яті професора Імператорського Новоросійського університету П. Є. Казанського: матеріали Міжнар. конф. (м. Одеса, 22–23 жовтн. 2010 р.). – Одеса : Фенікс, 2010. – С. 360–361.

7. Грицаєнко Л. Європейський Союз як організація «*sui generis*» // Публічне право. – № 1. – С. 82–87.

Науковий керівник: Т. В. Комарова, к.ю.н., доцент кафедри міжнародного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого